

„Oamenii sunt păsări cu aripile crescute înlăuntru.” (Nichita Stănescu)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

Taler de argint emis de C. Brâncoveanu

ANUL III, NR.3

MARTIE 2022

APARE LUNAR

ION CREANGĂ - CEL MAI CUNOSCUT ÎNVĂȚĂTOR AL COPIILOR

pag. 2-3

REVISTA FURNICA

DE PIETATE
PE CINE IRONIZA
PRESA LA ÎNCEPUTUL
SECOLULUI TRECUT

pag. 6-7

EDGAR QUINET, UN PRIETEN AL ROMÂNILOR 1913 - 1916

pag. 8-9

PRIMUL ZBOR

ÎN ROMÂNIA -
COMPANIA
FRANCO-
ROMÂNĂ DE
NAVIGAȚIE
AERIANĂ

pag. 4-5

ISTORIA
OLTENIEI -
CARTOGRAFIILE
ȘI DESCRIERILE
AUSTRIECE DIN
PRIMA JUMĂTATE
A SECOLULUI
AL XVIII-LEA

pag. 10-11

LUCIAN GRIGORESCU, UN POSTIMPRESIONIST

pag. 12

GEORGE COȘBUC DESPRE MĂRȚIȘOR

Pentru strămoșii noștri, Mărțișorul avea rolul de talisman și era oferit de Anul Nou (la 1 martie) persoanelor apropiate împreună cu urări de bine, sănătate, bucurii și dragoste.

În unele zone, Mărțișorul era purtat la gât de fete pentru a nu fi arse de soare în timpul arșiței, iar purtătoarea acestui talisman repeta periodic zicala: „Cine poartă Mărțișoare/ Nu va fi pălit de soare”. Referindu-se la această tradiție, poetul George Coșbuc explica într-un studiu al său de ce trebuie să purtăm mărțișorul: „Scopul purtării mărțișorului este să fii aproape de Soare, purtându-i cu tine chipul cu același rost, cum purtăm noi o cruce ori un

chip al lui Hristos în sân. Printr-asta te faci prieten cu Soarele, ți-l faci binevoitor să-ți dea ce-i stă în putere : mai întâi frumusețe ca a lui, apoi veselie și sănătate, cinste, iubire și curăție de suflet”. În același studiu, poetul face referire la puterea tămăduitoare a acestui obiect, comparat cu odoarele religioase: „Țăranii pun copiilor mărțișoare ca să fie curați ca argintul și să nu-i scuture frigurile, iar fetele zic că-l poartă ca să nu le ardă soarele și cine nu le poartă are să se ofilească. Tradiția populară spune că mărțișorul trebuie purtat ca un odor sfânt și, în nici un caz, nu trebuie considerat podoabă sau o jucărie”.

ION CREANGĂ - CEL MAI CUNOSCUT ÎNVĂȚĂTOR

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!”. Aceste rânduri din binecunoscutele „Amintiri din copilărie” ne arată câtă dragoste purta adultul Nică pentru locul natal și pentru satul unde își „desfășura” întreaga pleiadă de năzdrăvăni.

Deși i-a fost greu să se despartă de plaiurile copilăriei, Creangă a mers la seminar la Iași, unde a dovedit, încă o dată, că nu îi place cartea. „Ca țăran, el nu va avea niciodată voluptatea cărturărească, pasiunea erudită. Judecata lui e cea simplistă, a oricărui om de țară: dacă ai priceput ceva cu mijloace puține, e de prisos să-ți pierzi vremea cu cărțile”, arăta George Călinescu în „Viața și opera lui Ion Creangă”. Astfel se face că, dacă tânărul Creangă dovedea seriozitate și învăța ceva, o făcea cu un motiv bine întemeiat, pragmatismul fiind o caracteristică adânc impregnată în caracterul scriitorului.

Devenit diacon, Creangă a urmat cursurile Institutului Pedagogic de la Trisfetite din Iași, unde Titu Maiorescu preda principiile de instrucție pedagogică. Deși, la început, „preparandul” nostru nu a înțeles prea bine învățăturile, Maiorescu l-a recomandat, în 1864, ca un elev eminent ce a devenit de-a lungul anilor de studii, pentru postul de suplinitor la școala din curtea bisericii „Trei Ierarhi”. Înainte de a fi autor de povești și creator de literatură pentru copii, Ion Creangă a fost învățător, a modelat suflete și a format caractere timp de 20 de ani, iar mărturiile foștilor săi elevi reprezintă dovada că și-a îndeplinit misiunea: „Era un dascăl blând, comunicativ și glumeț. Vara privea la jocurile noastre și ne învăța cum să batem mingea. Iarna se urca în sanie cu noi și ne arăta cum să o cârmuim cu piciorul. Înainte de a începe lecția, ne întreba ce am mai făcut pe acasă, dacă mai avem frați și surori, ce mai fac ai noștri. Aceste întrebări erau puse cu blândețe, așa încât lecția ni se părea o continuare a convorbirii prietenoase dintre noi, copiii, și bunul nostru învățător. După câțiva ani l-am reîntâlnit pe dascălul meu. Mi-am scos pălăria înaintea lui. Creangă s-a oprit”. În mijlocul copiilor, învățătorul Creangă ne apare azi drept un dascăl cu un umor rar întâlnit, decis să facă din elevii săi oameni. El s-a folosit de metodele specifice pedagogiei moderne, dar într-o mai mare măsură de cele înclinate spre principiile vechi, humuleștene, ale părintelui Ioan, cel care îmbia cu colivă și colaci și care corecta cu „Sfântul Nicolai” și calul bălan:

Bojdeuca lui Creangă din mahalaua Țicăului

Ion Creangă învățător

„Creangă ademenește pe copii cu lucruri de mâncare și cu medalii de pus pe piept. El arată copiilor tablouri reprezentând plante și animale și, ca totul să fie limpede, când vine vorba de nuca de cocos, găsește cu cale să cumpere două

bucăți, să le pună sub nasul școlariilor și să le împartă.” Deși agreabil, tânărul învățător nu a renunțat la mâna fermă indispensabilă unui dascăl bun și pedepsea elevul, în funcție de greșală: de la mătania cu câte trei

cruci, la așezarea leneșilor cu genunchii pe sacul cu grăunțe. Dar, „în toane bune, dascălul e glumeț, dispus a povesti. Elevii sunt scoși din clasă doi câte doi și obligați a nu rupe rândurile decât departe de școală. Creangă nu suferă să i se spună altfel decât «domnul», dovadă de puțina stimă ce-o avea pentru calitatea-i bisericească”. Căpătând fama de „față bisericească” aparte, el a fost eliminat și din postul de institutor, în ciuda nenumăratelor scrisori trimise celor îndrituiți să remedieze situația în care se afla. Dar scaunul de învățător l-a recăpătat odată cu venirea lui Titu Maiorescu la Ministerul Instrucțiunii.

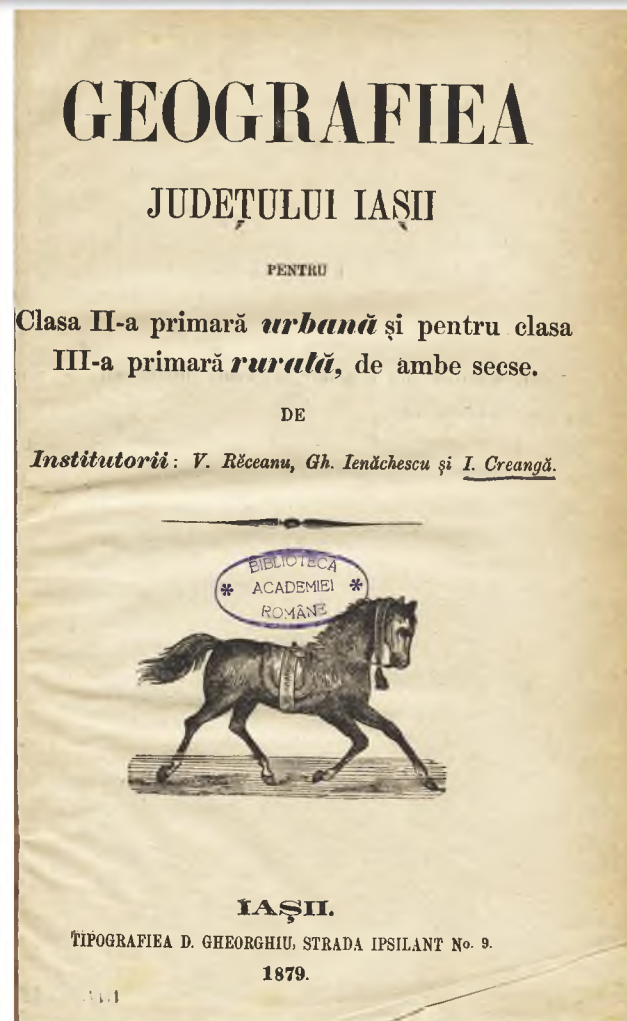
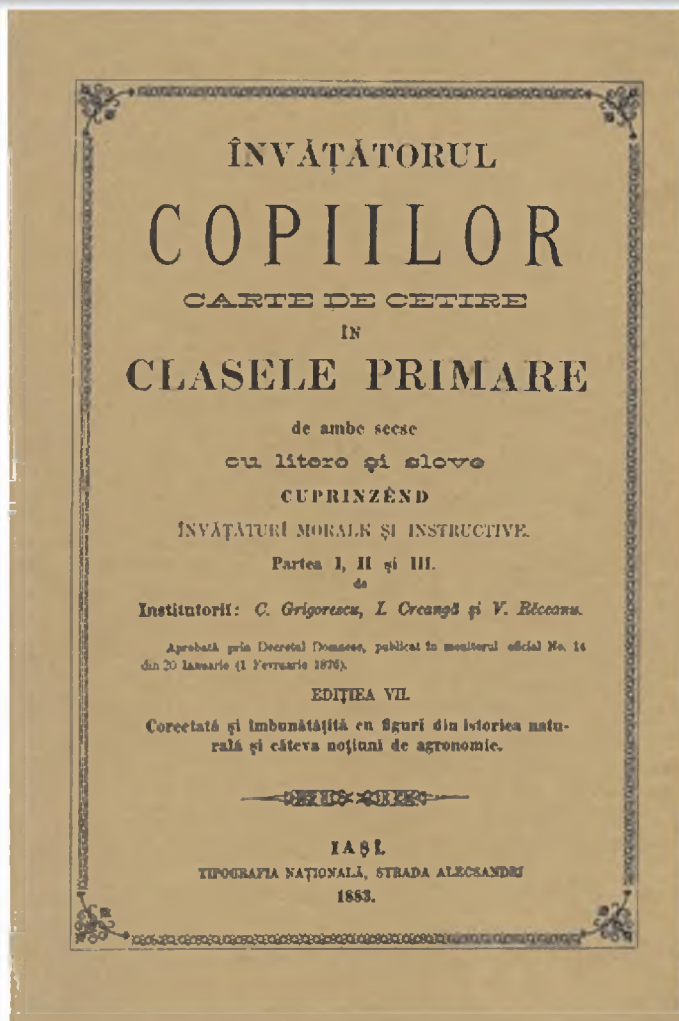
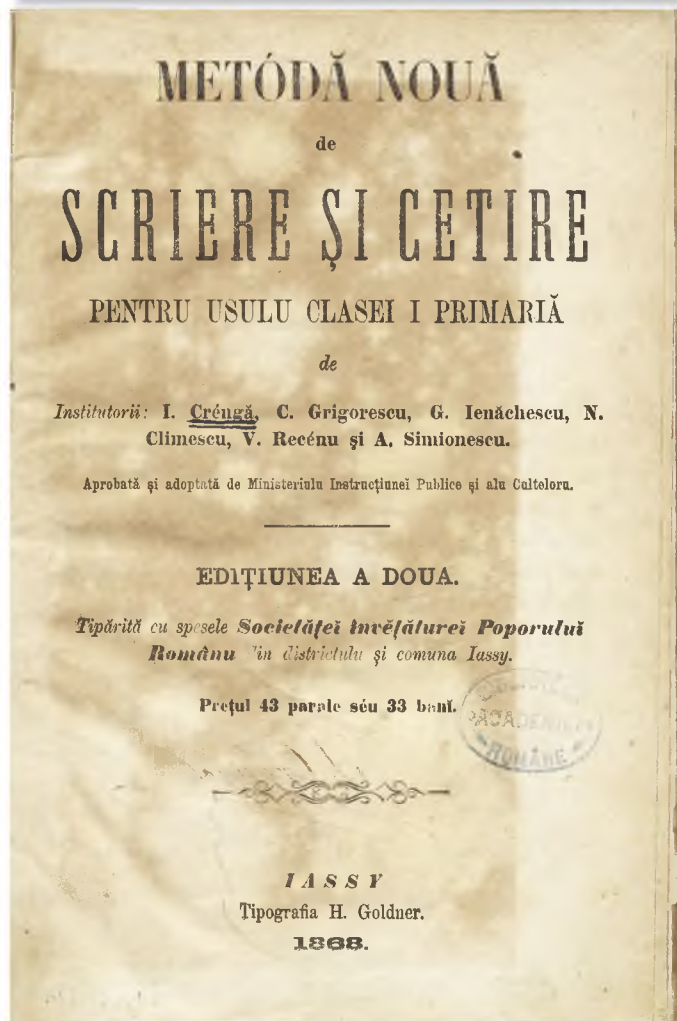
Reprimit la Școala de Băieți numărul II din Păcurari (Iași), învățătorul a luat în primire o clasă de 23 de elevi, mulți dintre ei evrei, fapt care nu l-a deranjat nicicum, întrucât se ocupa de fiecare copil cu aceeași grijă părintească. Fără deosebire erau acordate și notele, moment când Creangă era aspru. Cum însă stilul este omul însuși, firea șugubeață a diaconului nu s-a astâmpărat, fapt ce i-a adus excluderea (1872) din rândul clericilor pe motiv că și-a părăsit nevasta, și-a tuns părul ca un mirean și a tras cu pușca în păsări. Chiar și așa, umorul său își croia drum până și prin cele mai diverse discipline. El rânduia elevii în bănci după înălțime, realiza cu ei „gimnastica mâinilor” la finalul orelor, li se adresa cu „măi țacă” și „boteza” diferite noțiuni predate, pentru a fi mai ușor asimilate de către copii. De exemplu, litera M era „crăcănatu”, G era „ghebosu” sau O era „covrigul”.

Cu o vădită preocupare față de învățăturile insuflete copiilor, dar și față de limba română, învățătorul s-a unit, la începutul carierei sale didactice, cu alți cinci institutori, pentru a realiza un abecedar adecvat timpurilor. Astfel, în lumea cuvintelor, Creangă s-a aflat ca „peștele în apă”, deoarece preocuparea sa sinceră pentru educație a scos la iveală și pedanteria dinlăuntrul său: drămuia fiecare cuvânt, îl rostea de zeci de ori, căuta să „determine bine ideea și să găsească expresia cea mai nimerită și mai românească. Cunoscător adânc al limbii țărănești, sac fără fund de cuvinte neaoșe, de zicale și de snoave, el venea la fiecă idee cu o listă de vocabule pe care o dădea tovarășilor să aleagă”.

Printre numele mari care s-au perindat la clasa lui Creangă, devenită o atracție a școlii încă din primul an de predare, se numără, alături de scriitorul Jean Bart, și istoricul N.A. Bogdan, pictorul Octav Băncilă și Emil Racoviță. „Ca pedagog, Ion Creangă a revoluționat stilul de predare, a trecut de la învățarea prin memorare la învățarea intuitivă și interactivă, prin intermediul poveștilor.

De exemplu, prin intermediul poveștii «Cinci pâni» elevii învățau aritmetică. Nu mai exista rigiditate, punea foarte mare accent nu doar

AL COPIILOR

pe citirea poveștilor, ci și pe înțelegerea lor”.

În rapoartele de inspecție, învățătorul Creangă primește doar cuvinte de laudă, care vin și din partea revizorului școlar Mihai Eminescu, ce va deveni ulterior bunul său prieten:

„Povățuitorul de cetire prin scriere până acum e cel mai bun abecedar românesc, aprobat atât de comisia examinatoare, cât și de onor Ministerul. Deosebirea dintre metoda propusă de această broșură și învățarea rutinară și mecanică, precum se profesază ea în genere în școlile noastre, este

deosebirea dintre învățământul viu și intuitiv și mecanismul mort al memorării de lucruri neînțelese de copii; este deosebire dintre pedagogie și dresură, predare a citit-scrisului pe care o cunoaște, după cum se vede, ca un adevărat metodist. Prin metoda veche a silabisirii, a memorării mecanice de semne și cuvinte, inteligența copiilor nu era cu mult mai bine tratată decât inteligența unui animal, care se deprinde cu frică și silă la o mulțime de apucături automate, de care nu-și poate da seama”.

Ion Creangă a dorit să fie un alt fel de învățător. Iar mărturiile foștilor elevi arată că a și reușit. S-a dedicat total școlii, îndrăgostit de școală și de copii, a fost un pedagog în adevăratul sens al

cuvântului. Scriitorul Jean Bart, fost elev al lui Creangă, îl descrie ca pe „un om veșnic cu zâmbetul pe buze, care radia pretutindeni aceeași bucurie, și în clasă, și pe stradă.”

De altfel, nu doar învățăceii de la clasele I îl apreciau și îl iubeau pe Creangă, ci și elevii de la Institutul Pedagogic din Iași, care doreau să preia din ideile revoluționare ale învățătorului căruia „îi era drag că ne ducem să-i furăm meșteșugul”. Iar meșteșugul învățătorului Creangă consta în lucruri simple, desprinse, unele dintre ele, din înțelepciunea populară: „Fie-vă dragi copiii, purtați-vă cu ei blând, învățați-i ce e de folos, fiți dreptți și-ți vedea că nu-s sălbatici. Schimbați-le des ocupația, jucați-vă cu ei, căci între copii trebuie să fii și tu copil. Nu vă vărsați veninul amărăciunii voastre

în sufletul copiilor, că-i păcat...” Alături de alți cinci institutori (C. Grigorescu, G. Ienăchescu, N. Climescu, V. Receanu și A. Simionescu), Creangă realizează primul abecedar - „Metodă nouă de scriere și cetire pentru uzul clasei I primară”, care apare în 1868. „Abecedarul lui Creangă era, de altfel, cel mai căutat în acea vreme, poate și pentru faptul că era în grafie latină. La mare căutare era și în Transilvania, unde se vânduseră 50 de mii de exemplare. Calitatea acestui abecedar reiese și din faptul că a fost reînnoit în 23 de ediții”, mai precizează muzeograful de la Bojdeuca din Iași. Această carte de căpătâi a școlii românești era un abecedar practic ce elimina învățământul lancasterian (bazat pe ajutorul elevilor mai avansați, folosiți ca monitori), propunând scrierea

directă. Abecedarul lui Creangă avea trei părți și se încheia cu o secțiune de rugăciuni și tabele aritmetice.

George Călinescu, în „Viața și opera lui Ion Creangă”, detalia cuprinsul acestei cărți de căpătâi: în prima parte erau 23 de „lecțiuni”, dintre care primele 10 erau destinate învățării literelor mici ale alfabetului latin al limbii române, iar lecțiile 11-23 se refereau la „grupuri de litere cu rol special în formarea silabelor și pronunțare”. Partea a doua cuprindea, la prima ediție a abecedarului, 18 lecții în cadrul cărora erau învățate alte grupuri de litere cu probleme ortografice și ortoepice, primele noțiuni de gramatică și semnele de punctuație. Partea a treia conținea istorioare morale, fabule, poezii și proverbe. Se regăseau texte cu rol moralizator, subiecte din literatura populară, altele care descriau fenomene meteorologice și unele texte istorice. În primul abecedar apar și trei poezii scrise de Creangă, care înseamnă, de fapt, debutul literar al acestuia („Nu lucrezi, n-ai ce mânca!”, „Ia, clopoțelul sună”, „Păsărica în timpul iernii”). Încurajat de succesul abecedarului, Creangă redactează, tot în colaborare, și alte lucrări didactice: „Învățătorul copiilor”, în care Creangă tipărește trei povestiri („Prostia omenească”, „Inul și cămeșa”, „Acul și barosul”), „Carte de cetire în clasele primare de ambele secse”, „Povățuitoriu la cetire prin scriere după sistema fonetică” și „Geografia județului Iași”.

Chiar de pe băncile școlii primare, proaspeții elevi aflau că în fața lor se află un învățător exemplar, Ion Creangă sau, așa cum era cunoscut în satul natal, „Nic-a lui Ștefan a Petrei”.

Gabriela Dumitrescu

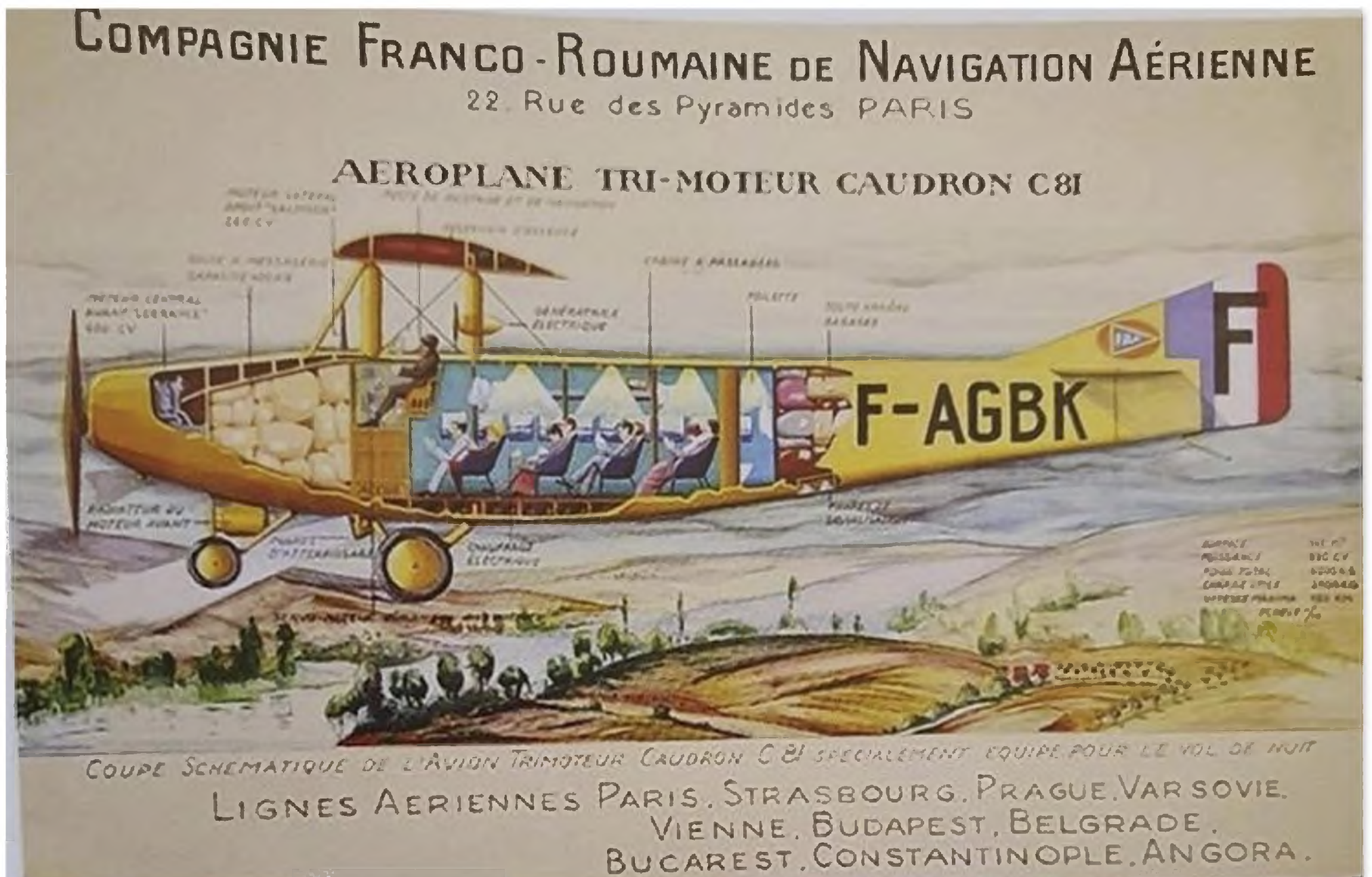
PRIMUL ZBOR ÎN ROMÂNIA - COMPANIA

Compania Franco-Română de Navigație Aeriană își are originile în anul 1919. În acel an, în timpul discuțiilor premergătoare Tratatului de pace de la Trianon, ministrul român Nicolae Titulescu, discutând cu reprezentantul Franței însărcinat cu dezarmarea, i-a propus crearea unei companii aeriene comune destinată transportului poștal. O idee „nebună” și bărbați de un calibru excepțional...Războiul s-a terminat. Pierre Claret de Fleurieu, pilot de vânătoare emerit, decide să părăsească armata. Om al provocărilor, s-a alăturat sucursalei franceze a unei mari banci românești: banca Marmorosch Blanck, proiect pe care el însuși l-a

se verifică fezabilitatea zborurilor și să se ducă la bun sfârșit negocierea contractelor cu diferitele state și capitale. La acea vreme, aviația militară era condusă de un om cu mare experiență, generalul Marie Victor Charles Maurice Duval. Acesta acceptă să părăsească armata și devine președinte al noii companii iar, Pierre de Fleurieu pornește în aventură. Consiliul de administrație al companiei era compus din: general Duval (șef al Marelui Stat Major) - președinte, locotenent aviator Pierre de Fleurieu (cu probleme administrative), aviator Al. Deullin (unul dintre marii piloți francezi însărcinat cu probleme de recrutare

experiență și se extinde rapid. În 1922, s-a realizat un voiaj test între Paris și București pentru a putea realiza toate lucrările necesare în vederea punerii în funcțiune a acestei rute. S-au amenajat aerogări în Praga, Viena, Budapesta, Belgrad capătul liniei fiind la București. Pentru a fi și mai profitabilă, ruta a fost prelungită până la Constantinopol. La 1 mai a avut loc primul zbor pe această rută până la Budapesta, a doua zi continuându-se până la Constantinopol. Ruta constituia o alternativă la celebrul tren Orient Express. Pentru a fi mai eficientă, compania a început să efectueze zboruri de noapte, reducând astfel timpul

necesar unei călătorii. Problema majoră au reprezentat-o avioanele; singura soluție au fost stocurile de război. A fost recuperat, așadar, Salmson 2A2, un bipost de observație care echipase armatele franceze și engleze. O transformare sumară s-a realizat prin plasarea a două scaune mici față în față în locul navigatorului. În acest fel puteau fi găzduiți doi pasageri care puteau călători în aer liber în condiții de confort. Henri Potez, care construise SEA 4 la Angers, a considerat că aviația comercială trebuie să preia aviația militară. Și-a înființat noua companie la Aubervilliers: „Aéroplanes Potez”.

descriș ca fiind nebunesc: crearea primei mari companii aeriene internaționale din lume. O linie regulată în toată Europa, care va deservi Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, România și de ce nu până la Constantinopol! Aristide Blanck este entuziast și, la 23 aprilie, îl cheamă în biroul său pe Pierre Claret de Fleurieu, îl numește imediat Director General al Companiei Franco-Române de Navigație Aeriană și îi scrie un cec de câteva milioane pe numele său: „Începi de mâine, am încredere totală în tine, mergi, te urmez”. Compania Franco-Română s-a născut, dar numai pe hârtie, pentru că e totul era de făcut. Nu exista avion care să permită transportul de pasageri comercial sau aerodrom comercial în Europa. Era necesar să se creeze terenurile de aterizare, să

și antrenare a personalului de zbor) și ing. I. Bastaki (directorul sucursalei din Paris a Băncii Române Marmorosch Blanck). În 1923, Compania avea deja un capital de 10 milioane de franci. Legea care a permis înființarea societății este Decretul 3742 din 12 noiembrie 1920, prin care se concesiona societății dreptul de transport aerian de mărfuri și pasageri. Investiția inițială, în valoare de 3 milioane de franci, a fost suportată de bancherul român Aristide Blanck, codeținător al Băncii Marmorosch Blanck. Statul francez a contribuit la capitalul societății cu avioane și personal. Societatea a început să opereze de la Paris, prima destinație fiind Strasbourg. Prin aceste prime zboruri, compania capătă

Aristide Blanck

Generalul Marie Victor Charles Maurice Duval

FRANCO – ROMÂNĂ DE NAVIGAȚIE AERIANĂ

Avionul Potez VII

Aici a echipat SEA 4 cu o cabină pentru doi pasageri. S-a născut, astfel, Potez VII, care va fi construit la Aubervilliers, iar constructorul va deveni primul furnizor al companiei franco-române. Henri Potez lucrează deja la un avion care putea transporta patru pasageri, un avion limuzină, Potez IX pentru a înlocui Potez VII. Era o aeronavă cu confort îmbunătățit; avea chiar și geamuri glisante cu blocare automată, astfel încât pasagerii să își poată regla ventilația. Potez va construi 30 de avioane, dintre care 29 pentru compania franco-română, iar al 30-lea, pentru regele Spaniei, care îl comandase pentru uzul său personal. La prima misiune de studiu, avionul a decolat din Le Bourget pe 29 aprilie, sub comanda căpitanului Albert Louis Deullin, Fleurieu și Jancel. Este necesară obținerea autorizațiilor capitalelor, organizarea infrastructurilor și crearea Albert Deullin și Pierre de Fleurieu; peste tot au fost primiți cu brațele deschise. La Praga, este organizată o petrecere care adună 10.000 de oameni în cinstea lor. Miza era atât economică, cât și politică, într-o Europă aflată la sfârșit de război. În timpul zborului de întoarcere, aeronava a doborât oficial recordul mondial de 1000 de km non-stop: Praga și Paris au fost conectate în 5h16. Pe 29 mai, avionul s-a întors la Le Bourget. În urma acestui succes, compania a obținut: la Praga, monopol pe 10 ani pentru franco-români, toate instalațiile terestre gratuite și o subvenție de 5 milioane de coroane pe an timp de 10 ani; la Varșovia, tot un contract pe 10 ani, instalațiile, teren liber și o subvenție de 1 milion pe an sub formă de benzină. Operarea liniei putea începe. Avioanele Potez VII sunt comandate la începutul lunii iunie și primul Potez VII a fost livrat la 1 iulie 1920.

COMPAGNIE FRANCO-ROUMAINE de NAVIGATION AÉRIENNE

22, rue des Pyramides. PARIS

TEL. (Gut. 45-09 / Loure. 05-77) TÉLÉGRAMMES: AIREUROPA-PARIS

Service Quotidien PAR AVION LIMOUSINE
PASSAGERS, LETTRES, COLIS.

PARIS → STRASBOURG en 2^h30
PRAGUE en 6^h
VARSOVIE en 9^h
VIENNE en 8^h
BUDAPEST en 10^h

Les aéro-gares de BELGRADE, BUCAREST, CONSTANTINOPE seront ouvertes en JUIN et JUILLET 1922

Compagnie Franco-Roumaine

Navigation Aérienne

Bulletin de Renseignements N° 3

MARS 1924

Progrès technique du matériel de la Compagnie

Avion SALMSON 1921		Avion CAUDRON C 81 1924	
Modèle de guerre transformé		Atteint commercial	
Envergure	11 ^m 75	Envergure	26 ^m 30
Longueur	8 ^m 50	Longueur	17 ^m
Surface	37 ^m 2	Surface	145 ^m 2
Puissance du moteur	260 Cv.	Puissance des 3 moteurs	900 Cv.
Poids calévé	180 Kg.	Poids enléré	1-000 Kg.
Poids total en vol	1-380 Kg.	Poids total en vol	6-370 Kg.

Celelalte 24 au fost livrate în următoarele trei luni. La 21 septembrie 1920, a fost inaugurat primul tronson Paris-Strasbourg, o conexiune zilnică de 410 km, în ambele sensuri. În 1925, orașul Galați a devenit prima destinație internă românească pentru linia aeriană a Companiei Franco-Române, în urma unui experiment care a durat 62 de zile, pentru a se verifica rentabilitatea liniei. Pe timpul experimentului, linia a fost deservită de avioane Potez XV și piloți militari aflați sub comanda Direcției Aviației Civile, subordonate Ministerului de Război. Anul următor, la 24 iunie, are loc prima cursă internă oficială a

CIDNA (Compania Internațională de Navigație Aeriană), noua denumire a CFRNA, pe ruta București – Galați – Iași – Chișinău. În același an CIDNA publică un Ghid aerian. Se poate imagina ce a însemnat pentru un pasager, chiar înainte de plecare, să poată citi explicațiile și îndrumările din acest ghid. Interesul politic era foarte important, după cum, cu un anumit lirism patriotic, notează Pierre Desbordes, jurnalist al revistei „Les Ailes”: „Rețeaua Compagnie Franco-Roumaine constituie o bună organizare a propagandei franceze prin Europa. Această organizație a evidențiat nu numai calitățile franceze de îndrăzneală și inițiativă,

dar permite populațiilor din Europa Centrală și de Est să aprecieze zilnic valoarea producției franceze. Din punctul de vedere al Apărării Naționale, lucrarea nu este mai puțin utilă, atât pentru materialul pe care a făcut posibil gruparea, cât și pentru educarea și pregătirea personalului de specialitate a cărei asistență, în caz de război, ar fi extrem de valoroasă”. Activitatea societății CIDNA s-a încheiat în data de 5 august 1933, când a fost înglobată în compania Air France. Ea a lăsat o moștenire ce se continuă în secolul al XXI-lea în Franța prin Air France și în România prin Tarom.

Ovidiu Miroslăvescu

REVISTA FURNICA - PE CINE IRONIZA PRESA

Înființată în 1904 de George Ranetti și N. D. Țăranu, revista „Furnica” aduna în paginile sale scrieri satirice, epigrame, glume, precum și caricaturi sau diverse alte ilustrații. Revista cu conținut satiric a apărut săptămânal, între 19 septembrie 1904 - 14 noiembrie 1916 și 14 decembrie 1918 - 8 octombrie 1930.

Textele revistei au fost scrise aproape în totalitate de George Ranetti și N. D. Țăranu. Pe parcursul celor 30 de ani de existență, revista a publicat o serie de pamflete la adresa elitei societății, precum și la adresa clasei politice, inclusiv regele. Pentru textele publicate, autorilor le-au fost intentate mai multe procese, din partea celor care s-au considerat calomniati.

Co-editor al revistei, Ranetti este, potrivit „Almanahului Dicționar al Presei din România”, un personaj ilustru, „foarte cunoscut și simpatizat în toate cercurile profesionale, grație spiritului său vioi, vesel și tare glumeț. Este cel mai spiritual calamburist al nostru și cel mai talentat umorist al presei contemporane”.

Un alt jurnalist român al secolului XX, Pamfil Șeicaru, scria despre revista „Furnica” și o caracteriza drept „cea mai spirituală și mai cunoscută publicație satirică română”.

De unde provine, însă, numele revistei? Ranetti explică încă din primul număr, într-o manieră cât se poate de elegantă: „În lumea insectelor sunt mari seniori cari atrag privirile prin strălucirea podoabelor lor și ale căror aripi bogat colorate sau căror cuirase scânteietoare de aur și pietre scumpe desfid orice asemănare cu giuvaericalele noastre meșteșugit cizelate.

Mai umilă e harnica furnică; ea n-are rochie strălucită, rochii cu culori vii, cu reflecte de smarald ori de rubin; natura a îmbrăcat-o cu mohorâtul veștmânt al lucrătorului.

(...) Să nu ne amăgim însă, dacă modestia sa e reală, slăbiciunea ei nu e de cât aparentă. (...)

De asemenea, Ranetti stabilește câteva dintre punctele de reper după care avea să se ghideze în ceea ce privește stilul abordat în revistă și declară că „(...) Furnica nu va cruța nici o osteneală, nici o jertfă spre a-și asigura: numărul cititorilor, inteligența celor mai prețuite pene ale scriitorilor noștri, în sfârșit, unirea tuturor spre a înzestra publicistica română cu o revistă care să împace toate gusturile, toate nevoile și să nu lipsească din casa nimănu.”

Revista „Furnica”, în rubricile sale

umoristice, nu va înțepa veninos niciodată. „Se va mărgini să ciupească”, declara Ranetti. Printre cei care au apărut în primele numere pe coperta revistei se numără și Smaranda Gheorghiu, poreclită „madam Smara” și care în acea perioadă scria pentru ziarul „Universul”, Bogdan Petriceicu Hasdeu sau regele Carol.

Rubricile variaza de la o săptămână la alta, cu mici excepții, iar autorii articolelor sunt, în mare parte, cei doi fondatori ai revistei: George Ranetti și N. D. Țăranu care își semnează uneori scrierile sub pseudonim, iar alteleori chiar cu numele real.

Ambii editori aleg pseudonime memorabile, astfel încât George Ranetti apare adesea drept Tarascon, Kiriak Napadarjan, Jorj Delamizil, Caiafa, Coco, Ghiță Delagambrinus, sau Cyrano. De

asemenea, N.D. Țăranu alege următoarele pseudonime: „S., Nae, Lepaysan, Nicollo Mascalzoni, Box, d-lui Carp și s-a stabilit în partidul d-lui Cantacuzino.” Una dintre rubricile permanente ale revistei a fost „Ședințele Comitetului Furniceii”, în cadrul căreia autorii ironizau propria activitate.

În cel de-al treilea număr al revistei, la rubrica „Mica Publicitate” autorii recurg la o formă comică de autopromovare: „în genul ziarelor *Universul*, *Adevărul* și *Țara*: Vindecare miraculoasă a supărării, melancoliei, urâtului - citirea revistei săptămânale *Furnica*.”

Un alt astfel de text, din cadrul aceleiași rubrici, însă realizat într-un alt registru, anunța:

„Tânăr, frumos, bogat dorește căsătorie d-ră chiar săracă, urâtă și bătrână, o singură calitate să aibă:

să citească regulat revista umoristică *Furnica*.”

Ținta atacurilor celor doi editori ai revistei o reprezintă atât personalitățile din viața politică: Dimitrie Sturdza, Petre Carp etc., cât și colegile de breaslă cărora le este dedicată rubrica *Cronici feminine*. În numărul patruzeci al revistei, un articol care atacă activitatea unei jurnaliste începe astfel: „Sub rubrica cu titlul de mai sus și cu subtitlu: Pentru părinții fricoși, eminenta scribă Olimpia dă oare cari sfaturi părinților în vederea sezonului călduros.”

Majoritatea acestora erau jocuri de cuvinte, dintre care unele cu semnificație în limba franceză (Kiriak Napadarjan, Lepaysan). Există o serie de rubrici care ironizează actualitatea timpului, prezintă scene și anecdote din vremea respectivă și care poartă nume diferite de-a lungul apariției revistei: „Ecolul Săptămânei”, „Nostimadele săptămânei”, „Schițe de actualitate”, „Actualități hazlii”. În primul număr al revistei, George Ranetti semnează o astfel de schiță de actualitate (sub pseudonimul *Caiafa*), regăsită în cadrul rubricii „Ecurile săptămânei”: „Înainte de apariția Furniceii, într-una din nopțile petrecute la Berăria Gambrinus, lăncu Brezeanu, zis și candelambrul Teatrului Național, foarte îndârjit, ne combătea.

Ranetti și cu Țăranu scot *Furnica*? Am să scot eu altă revistă, *Mirmicofagul*, și am să-i mănânc! ... Ținem să declarăm că amenințarea ilustrului artist nu ne înspăimântă de loc. Nu, el nu ne poate mânca. Cel mult o să ne bea.” De asemenea, ironiza aspecte din politica vremurilor, precum traseismul politic:

„Vilegiatură, sau cum ar zice L'Indépendance: déplacement-D. Ionel Grădișteanu a părăsit partidul d-lui Carp și s-a stabilit în partidul d-lui Cantacuzino.”

Tonul revistei este relaxat și în ce privește afișarea sexismului (una dintre rubricile revistei se intitula: „Din carnetul unui misogin”), cât și a rasismului. Astfel, în numărul nouăsprezece al revistei din cel de al doilea an de apariție, în cadrul rubricii „Studii politice și electorale”, autorul afirmă: „Ca orice români neaoși, nu putem suferi pe unguri. (...) în mod general îi detestăm pe unguri cel puțin tot atât de mult ca pe un pat cu ploșnițe or o întâlnire cu pneumaticul barometricei”.

Comentariile acide vizează lumea artistică și personalități ale timpului, acesta fiind și cazul ironizării pictorului Luchian, în numărul paisprezece al revistei, când, în

LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI TRECUT

dreptul imaginii sale de pe copertă, autorii comentează: „Pictorul Lukian, care a deschis în momentul de față o admirabilă expoziție la Ateneu, ceea ce dovedește că frumosul poate fi foarte bine reprezentat printr-un urât.” De asemenea, Titu Maiorescu este caricaturizat într-un alt număr din cel de-al doilea an de apariție al revistei: „D. T. Maiorescu, junimist bătrân, a fost totdeauna în cartel cu logica și filosofia.” Un alt personaj care apare adesea în paginile revistei este și Alexandru Macedonski, poreclit de către Ranetti, într-unul din articolele sale, semnat sub pseudonimul Caiafa, Macabronski. În numărul aniversar, cel de-al o sută patrulea (care

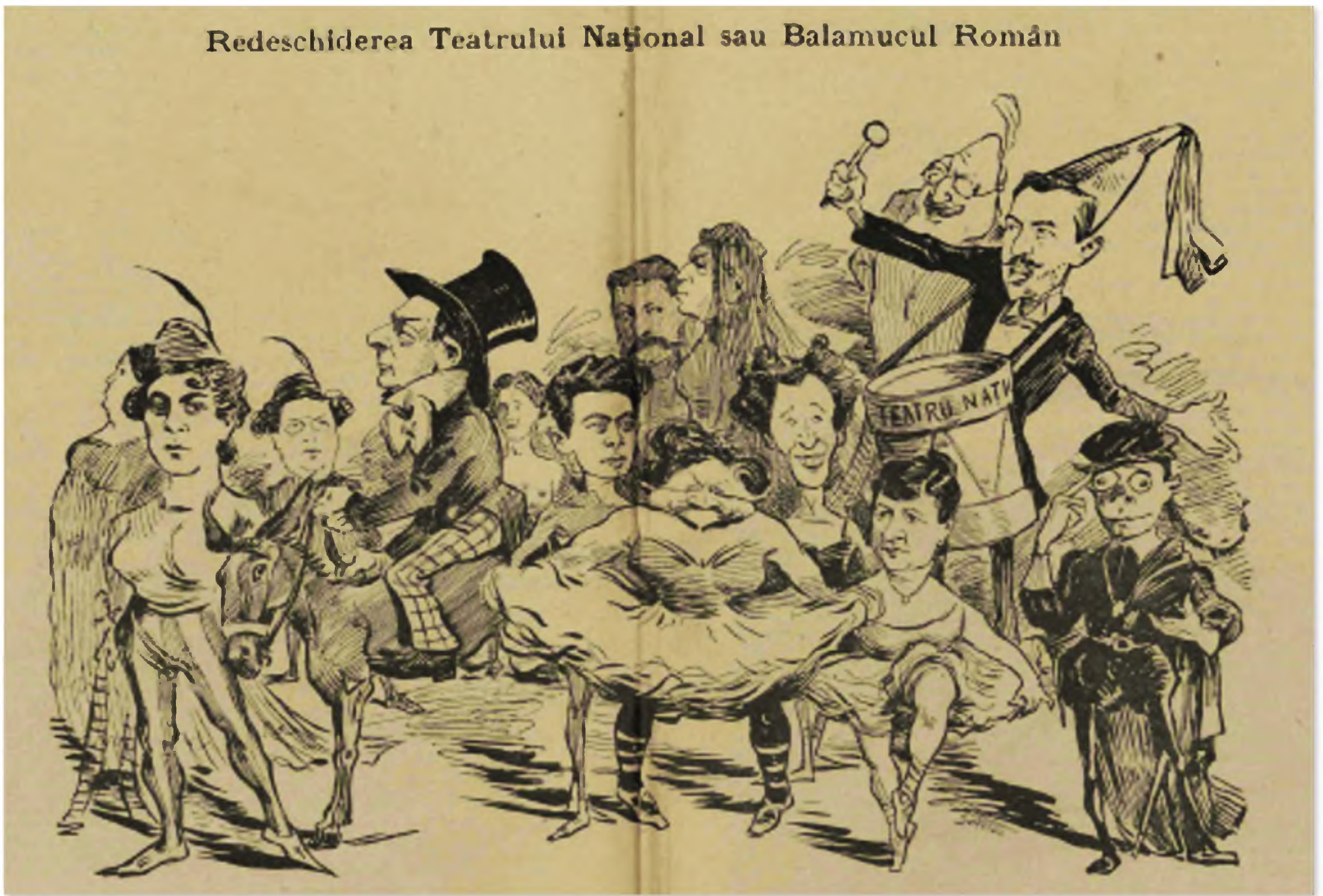
marca împlinirea a doi ani de la apariția revistei), editorii publică o poezie cu titlul *Aniversarea Noastră* semnată de George Ranetti sub pseudonimul Kiriak Napadarjan: „Frâng turta de doi ani Furnicii! Cu drag o-nțîmpină amicii Și cu respect ai săi dușmani După doi ani. Era mai multă plictiseală În țară fără îndoială Mai multe Smare și Cârțani Acum doi ani. Însă Furnica'n veci sglobie Aduse'n inimi veselie, Lovind în proști și'n capulzani Timp de doi ani. (...) Sus, fruntea'ți sus, Furnică dragă, Țți strigă azi o țară'ntreagă

Aristocrați și mitocani După doi ani.” Fiecare număr din „Furnica” conținea caricaturi, chiar dacă nu memorabile, ilustrative pentru varianta grafică a societății românești la început de secol XX. În tonuri de ocru și negru, se reamintea publicului de o lume aidoma celei imortalizate de Caragiale. Ocru este o culoare utilizată din preistorie, fiind considerată simbolul fundamental al forței vieții, al sincerității, cu care s-a scris și în „Furnica”. S-a oferit, astfel, printr-o grafică argiloasă, o înțelegere fecundă, în dublă cheie, cititorului, care a fost ajutat de discrepanțele și abaterile acestui gen de reprezentare să

înțeleagă peisajul uman în care trăia, pentru că, după cum se spune, „caricatura este momentul în care dislocarea emblematică ajunge la chipul omenesc” (G. Agamben, *Stanțe*, Editura Humanitas, București, 2015). Multe ilustrații poartă semnătura lui Francisc Șirato, pictor, desenator și grafician, membru în „Grupul celor patru”, alături de Nicolae Tonitza, Ștefan Dimitrescu, Oscar Han. Presa umoristică a avut o adevărată Epocă de Aur, la final de secol XIX și început de secol XX: existau atunci, doar în București, peste 300 de reviste de satiră și umor.

Daniela Stanciu

Redeschiderea Teatrului Național sau Balamucul Român

EDGAR QUINET - UN MARE VIZIONAR,

Franța a fost întotdeauna pentru România acea „insulă a latinității”, situată la răscrucea a trei imperii, o soră mai mare, iar limba franceză, limba preferată. Românii, acest popor atât de des sacrificat de către marile puteri, nu a încetat niciodată să se simtă european, să apeleze la valorile europene. Întotdeauna a crezut și a sperat în sprijinul Franței.

Istoricii și publiciștii francezi au fost întotdeauna apropiați de poporul român în cele mai dificile momente ale istoriei sale. Ziarul francez „La Réforme” din 4 iulie 1848 anunța: „Este o republică care se proclamă în Moldova. Actul constituțional este în franceză. [...] Sunt frați și după morală, și după inimă și prin principii. Era recunoașterea unei legături care nu depindea de o conjunctură dată. Cultura franceză a avut o importanță decisivă în dezvoltarea Principatelor Dunărene. Numeroasele traduceri ale autorilor francezi – publicate în primele ziare „Curierul românesc” și „Albina românească” – confirmă marea dorință de perfecționare și instruire; asociațiile culturale aveau biblioteci unde cărțile franceze erau la loc de cinste.

Intellectualii și oamenii de cultură considerau limba franceză ca un element prețios de civilizație și comunicare, în același timp o verigă tradițională pentru toate țările latine. Istoric, filosof și profesor, Edgar Quinet a sprijinit, prin activitatea sa, aspirațiile românilor progresiști din secolul al XIX-lea. El s-a manifestat ca filoromân, atât prin scrierile sale, cât și prin sprijinul pe care l-a acordat „pașoptiștilor” români (dintre care unii i-au fost studenți la Collège de France).

După 1852, când s-a căsătorit cu Hermiona Asachi, fiica lui Gheorghe Asachi, relațiile sale cu românii aflați la Paris (dar și cu cei din Principatele Unite) au devenit și mai strânse. Scrierea sa „Românii principatelor dunărene” este o analiză obiectivă a condițiilor sociale și istorice din Moldova și Țara Românească, dar, în același timp, și o pledoarie pentru împlinirea principalelor aspirații ale românilor de la jumătatea secolului al XIX-lea: unirea și independența națională. Prin întreaga sa activitate, Edgar Quinet se înscrie în galeria onorantă a filoromânilor din secolul al XIX-lea, alături de conaționalii săi Jules Michelet, Paul-Théodore Bataillard, Ulysse de Marsillac etc.

„De noi l-a apropiat încă de după 1830 sentimentul de dreptate față de popoarele în suferință, compătimirea lui de poet pentru sufletele incapabile de a se manifesta cu toate puterile lor”, spunea Nicolae Iorga în 1925, în ședința în care se comemora simecentenarul morții lui Edgar Quinet. Influențat de soția lui, de socruul lui, Gheorghe Asachi, pe care îl întâlnește în 1855 și despre care spunea că „e unul care mai mult ca oricare a contribuit glorios la trezirea și a pregătit renașterea nației românești”, de legăturile pe care le stabilește cu numeroși

POMĂNI

Principatelor

DUNĂRENE

de
EDGAR QUINET.

Tradus de pe limba Franceză.

Iassi

IMPRIMERIA TIPOGRAFICĂ „M. S. ANDREIAN”

1856

români, Edgar Quinet se folosește de tot prestigiul câștigat de-a lungul anilor pentru a convinge marile puteri să accepte unirea românilor. „Deși oprimați, prădați, masacrați de unii și alții, acești nefericiți români au reușit să supraviețuiască – un adevărat miracol! –, și mai mult, în anumite momente ale istoriei lor, să arunce o rază de lumină într-un viitor rămas luminos”, scria Edgar Quinet despre situația românilor, într-un articol publicat inițial în 15 ianuarie 1856, într-una din cele mai apreciate reviste ale vremii „Revue des deux mondes”, căruia i-au urmat de o serie de alte articole emoționante prin care pleda entuziast pentru cauza românilor. Este momentul în care lumea din țările vestice află despre românii din Principate, că aceștia vorbesc de fapt aceeași limbă, au o istorie comună și unirea lor este firească și necesară pentru Europa. Astfel, atât opinia publică, cât și membrii Congresului, cititori ai celei mai importante reviste pariziene, aflau că românii din ambele principate au o tradiție, o limbă - marcă de nobleță a latinității -, o istorie și o religie comună, „toate elementele unei țări unitare”. România era sora Franței, Italiei, Spaniei și Portugaliei. Arătând rolul clerului în ridicarea poporului din robia străină, Quinet îl numea în mod deosebit pe Veniamin Costache „un om de-o puritate rară” sau „tipul sfântului pe pământ”, care a înălțat biserica națională și a îndrituit învățământul în limba română. Cita, de asemenea, simțământul patriotic al româncelor și ușurința cu care tinerii români își însușeau

limbile străine, dar purtau în suflet năzuința întoarcerii acasă, pentru înălțarea patriei. „Am regăsit o lume pierdută pe care s-o pierdem din nou?”, întreba, emoționat, eruditul filosof pe miniștrii marilor puteri, îndeosebi frați de latinitate, dându-le motivarea științifică a cerințelor românești.

Nu doar Quinet sau șeful diplomației franceze erau interesați de soluțiile oferite la problema Principatelor, dar și ambasadorii Franței precum Adolphe d'Avril care, la 9 noiembrie 1854, telegrafia la Paris că: „toată lumea o știe, Rusia și Poarta au recunoscut în toate tratatele lor că Moldova și Valahia sunt state independente, care s-au unit în mod liber și pe această bază trebuie să ne preocupăm de reorganizarea Principatelor”.

În timpul Congresului de la Paris (februarie-martie 1856), ciocnirile de interese la nivel european vor obliga diplomația franceză la mai multă prudență în declarații, fără a o împiedica însă să prezinte cazul Principatelor prin prisma capitulațiilor. În timpul Congresului s-au revărsat un adevărat potop de lucrări spre a influența în mod pozitiv opinia participanților. Astfel, Edmond Textier lansează acum: „Appel au Congrès en faveur des roumaines”; Paul Bataillard scoate „Premier point de la question d'Orient. Les Principautés de Valachie et de la Moldavie devant la Congrès” și „La Moldo-Valachie dans la manifestation des ses efforts et ses vœux.”

În timpul Congresului, la rugămintea lui Vasile Boerescu, marele jurist francez Royer Collard făcea și el

publică opinia Facultății de Drept de la Paris asupra problemei Principatelor: „dreptul public al românilor se constituie pe tratatele din 1393, 1460, 1513, 1529 pe care Moldo-Valahia le are cu sultanii Baiazid I, Mahomed al II-lea, Selim I, Suleiman al II-lea. Tratatul de la Paris nu a făcut decât să confirme și să garanteze aceste vechi tratate care sunt expresia dreptului public al românilor și al autonomiei lor naționale.

Principatele se vor bucura de aceleași avantaje de care se bucurau în timpul lui Mahomed al IV-lea. Ori, în acea epocă, românii se bucurau de suveranitate perfectă. Frumoasa misiune a viitoarelor conferințe este să pună capăt arbitrariului și să precizeze formal drepturile și datoriile reciproce de cea mai mare necesitate.”

Opinia marelui profesor de „drept al ginților” nu va fi fără ecou; doi ani mai târziu, Convenția de la Paris stabilind drepturile și obligațiile reciproce ale moldo-valahilor. Articolele lui Edgar Quinet, una din cele mai respectate personalități ale Europei din acele timpuri, au influențat puternic opinia publică dar și pe mulți participanți la Congres, Convenția de la Paris, acceptând unirea românilor din Moldova și Valahia care s-a realizat în ianuarie 1859, iar Alexandru Ioan Cuza a fost ales domnitorul ambelor principate. „Aceste schimbări se datorează mai întâi românilor care au știut să țină cu fermitate stindardul național, dincolo de numeroasele intrigi și complicații. Însă se datorează și scriitorilor străini, în special celor francezi,

PRIETEN AL ROMÂNILOR

care au pus tot talentul și toată inima lor pentru a ajuta cauzei românești – iar Edgar Quinet trebuie amintit, fiind unul dintre cei care s-a folosit de toată influența pe care o avea pentru a susține și a face cunoscută lumii situația din Moldova și Valahia”, scrie istoricul Charles-Louis Chassin în cartea dedicată vieții și operei unei personalități care a marcat nu numai istoria dar și cultura Franței (*Edgar Quinet: sa vie et son oeuvre*. Paris, 2012).

Dar lucrurile nu s-au oprit aici. Pentru a menține treaz interesul presei franceze pentru evenimentele din România, Alexandru I. Cuza decidea deschiderea unei agenții de presă românești sub conducerea lui Vasile Alecsandri. Cunoașterea de către acesta a mediului politic și de presă din capitala Franței, relațiile de prietenie stabilite cu familia imperială și simpatia pe care i-o arăta împăratul Napoleon al III-lea și nu în ultimul rând caracterul plăcut al diplomatului român, toate au contribuit la această numire, una din cele mai de succes ale domniei lui A. I. Cuza. În jurul acestei agenții se vor strânge nume deja cunoscute, de mari prieteni ai românilor: Saint Marc Girardin, Edgar Quinet, Jules Michelet, Paul Battailard, Leon Plee, Hippolite Desprez, Adam Mickiewicz etc. Pentru Alecsandri rolul acestei agenții era acela de a face un permanent lobby în favoarea românilor așa cum se reușise până atunci: noi am cădea într-o greșală cumplită dacă am crede că este de

ajuns de a face să se pomenească de noi, din timp în timp, numai la o mare ocazie. Mai întâi că nu suntem siguri de a avea organul presei la dispoziția noastră, și apoi, în acest secol preocupat de atâtea evenimente și griji importante, ... o

presă amică și devotată este o santinelă neadormită care este gata de a arunca semnalul de alarmă. Izolarea pentru un stat ca România este un pericol permanent” (Ion Ardeleanu, *România la 1859*,

vol. II. *Unirea Principatelor Romane in constiinta europeană*).

Ediția completă a scrierilor lui Edgar Quinet a fost publicată de către soția sa, Hermione Asachi, în 30 de volume (în perioada 1877 - 1882).

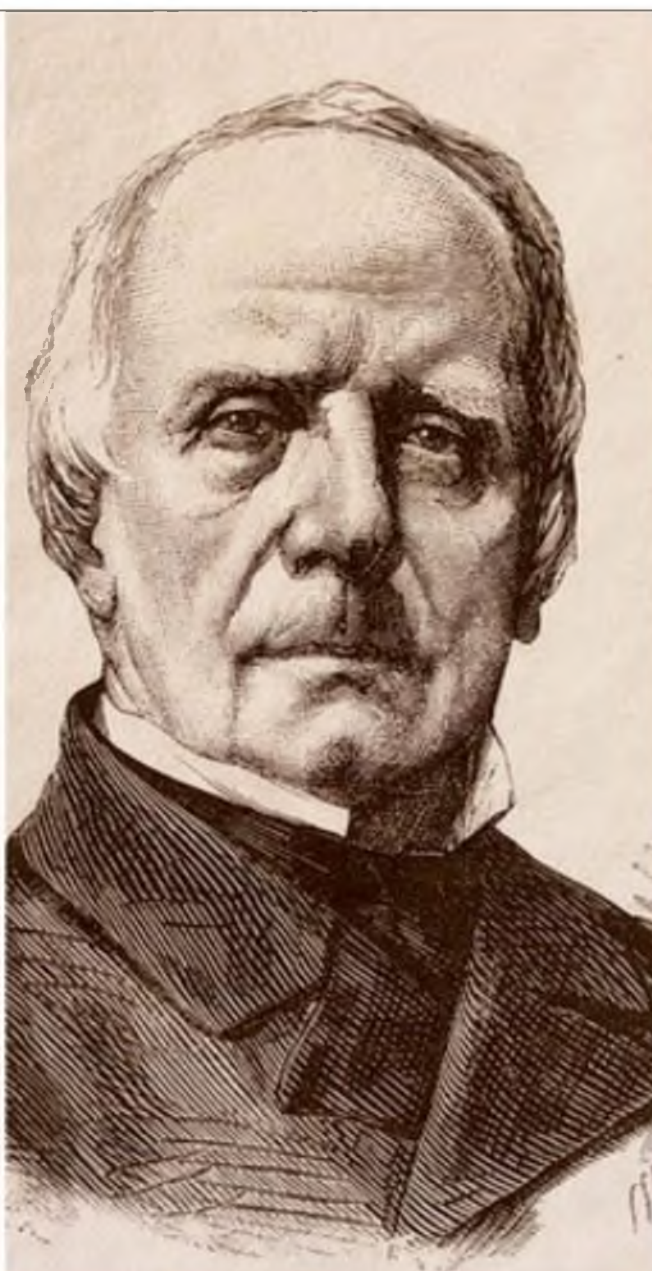
Prof. dr Ioan Cristescu

Hermiona Asachi

Gh. Asachi

Jules Michelet, Edgar Quinet, Adam Mickiewicz

ISTORIA OLTENIEI - CARTOGRAFIILE ȘI DESCRIERILE

Căpitanul Friedrich Schwanz von Springfels (c. 1690 - 1728), care făcea parte din administrația austriacă din Oltenia, este puțin cunoscut. Mai tot ce se știe despre antecedentele sale se datorează unei note anonime publicate de Franz Joseph Sulzer în „Ungarisches Magazin” din 1783, însoțind niște fragmente și rezumate ale descrierii Olteniei de către Schwanz (Sulzer, *Geschichte des trasalpinischen Daciens*, 1, Wien, 1781, p. 350). Trimis la Jena de către principele Francisc II Rákóczi, conducătorul răscoalei antiabsburgice dintre 1703-1711, ca să studieze matematicile și ingineria militară, cu gândul de a-i folosi mai apoi la fortificarea cetății Munkács, tânărul Friedrich s-a format ca elev al vestitului Weigel. Dar, la terminarea pregătirii sale, situația era cu totul alta. Principele

Rákóczi fusese învins de imperiali și poate, trădat și de ai săi, iar Transilvania se afla din nou sub stăpânirea imperialilor și astfel proaspătul inginer militar a intrat în slujba lor.

Remarcat de generalul conte de Stainville, comandantul militar imperial din Transilvania, care urmasse în acest post la moartea lui Rabutin în 1710, căpitanul Schwanz este folosit de el la lucrări importante în Oltenia ocupată de imperiali în 1717, ca și în Transilvania, unde este pus să proiecteze și să execute fortificațiile de la Karlsburg (Alba Iulia, rebotezată astfel în cinstea împăratului Carol VI). În Oltenia un plan măreț, patronat de Stainville, era legat de cursul Oltului. Trebuia utilizată această cale, prin tăierea unui drum de-a lungul peretelui de stâncă, reluând vechea cale ce

ducea până la Poarta romanilor, prelungind-o până la Cozia. Acest drum, săpat sub supravegherea directă a lui Schwanz, avea să primească numele de Via Carolina, după numele împăratului, și să fie semnalat prin două inscripții lapidare: una înainte de terminarea sa, cât mai trăia Stainville, cealaltă în timpul succesorului său, contele de Virmond. Autorul celor două inscripții pare să fi fost unul și același, anume eruditul medic și minerolog Samuel Köleseri. Pentru executarea acestui drum au fost afectați 200 de locuitori din regiunea Căineni, scutiți de dări și alte angarale. Cât a trăit contele de Stainville căpitanul Schwanz a avut sprijinul cel mai constant din partea sa. Concomitent cu săparea drumului se proceda la înlăturarea pragurilor din albia Oltului, prin sfărâmarea lor cu ajutorul unor mine

ce trebuiau așezate cu mare grijă, atunci când nivelul apei îngăduia acest lucru. Meșter în asemenea realizări, Schwanz avea să primească la înobilarea sa de către împărat numele von Springfels, pentru munca depusă. Dar în tot acest timp, căpitanul Schwanz mai avea o misiune, aceea de a desena harta Olteniei și a marginilor înconjurătoare dinspre Transilvania, Țara Românească și Bulgaria. Harta era însoțită de o descriere atât a locurilor însemnate pe ea, cât și a locuitorilor, a regimului lor social și politic, precedată de o scurtă prezentare istorico-geografică. Descrierea era înțeleasă ca o explicație a hărții. Aceasta ne-a parvenit în două versiuni: una înaintată la 30 aprilie 1723 forurilor superioare de la Viena, cealaltă, ușor deosebită și vădind un stadiu anterior de finisare, a fost atașată tocmai în 1780 la ediția a II-a a lucrării lui Samuel Köleseri, sporită cu descrierea subsolului Olteniei, datorată lui Schendos, fiind și aceasta tot o reeditare a cărții publicate la Veneția din anul 1724. De altminteri, se poate observa un fenomen analog și în privința textului, care nu este perfect identic în manuscrisul original adresat Consiliului de război (Hofskriegsrath) și în excerptele și rezumatele publicate în 1783 de către Sulzer în „Ungarisches Magazin”, 11, p. 179, ș. u., unde apar niște lucruri noi față de textul complet. În cursul șederii lui Stainville în Oltenia, timp de circa trei luni, în toamna anului 1719, se pare că Schwanz a luat parte la explorările științifice ale lui Schendos. Din toate realizările sale, Via Carolina este cea care s-a bucurat de cea mai mare apreciere din partea lui Stainville. Atenția cu care urmărea lucrările reiese din raportul amănunțit pe care i-l adresa acesta din Cozia la 23 ianuarie 1717. Între

Mănăstirea Polovragi

Mănăstirea Bistrița

AUSTRIECE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XVIII

Mănăstirea Hurezi

alte, el raporta și măsurile luate pentru construirea de luntre destinate navigației pe Olt. La moartea feldmareșalului Stainville, totul avea să se schimbe, în parte din cauză că, în urma Păcii din 1718, care limitase veleitățile habsburgice asupra întregii Țări Românești doar la posesiunea Olteniei, Oltul constituia un hotar, și nu o cale de comunicație; pe de altă parte, ca urmare a avântului luat în Oltenia de organele fiscale ce depindeau de Camera Aulică și uzurpau tot mai mult din autoritatea deținută până atunci de organele militare, în frunte cu comandantul imperial din Transilvania, ce depindeau de Consiliul de război, lucrările stagnau. Din spusele unuia din succesorii lui Stainville, baronul Tige, se putea crea impresia că el s-ar fi lăsat condus de consilierul cameral Ignațiu Haan, pe care l-ar fi consultat în toate chestiunile (!). Împotriva acestei versiuni, avem mărturia unui raport al lui Haan din 12 decembrie 1719, în care descrie relațiile încordate dintre el și Excelența sa, din cauză că i-a refuzat hotărât niște sume suplimentare pentru construirea de fortificații în Transilvania. De aceea probabil, când Stainville a plecat din Craiova cea neîncăpătoare și cu locuințe proaste, spre a-și lua reședința un timp la mănăstirea Hurezi, Haan a preferat să meargă la Ocnele Mari (Okna). Dar chiar acolo a auzit că „nu era masă la Hurez, să nu se dezlănțuie Ex. S. în fața musafirilor, slujbașilor și slugilor în mod usturător („scabiose”), scandalos și disprețuitor, atât contra înaltului Dicasteriu de afară, cât și contra noastră a tuturor. Pe de altă parte „Ex. S. Rollimirt” (?) susținea că trebuie și e posibil să se obțină mai mare profit din exploatarea sării, dacă s-ar da în arendă pe câțiva ani (scopul fiind de a păstra aici în țară acea sumă de bani, spre a avea mijloacele pentru fortificațiile sale)”. Deci nu e de mirare că după moartea lui Stainville, Haan s-a grăbit să obțină oarecum ultimul cuvânt în dialogul purtat anterior cu Ex. S. ; că fusese vorba de o prigoană, a declarat ulterior

Mănăstirea Cozia

generalul comandant al Transilvaniei din anii 1722-1728, contele de Königsberg, după călătoria făcută de el în Oltenia în anul 1724. „După moartea domnului feldmareșal, căpitanul Schwanz a fost scos din activitate prin binecunoscuta prigoană a lui Haan (die haanische Verfolgung) și dându-se drumurile în grija vameșului de la „Strassburg” (Câineni); Acesta și-a extins autoritatea peste toată Loviștea [ai cărei locuitori fuseseră afectați de către Stainville muncii încredințate lui Schwanz], măcar că mai înainte aceasta era în posesiunea autorității militare și doar în rândul al doilea în cea camerală, deși amândouă *sine justo titulo*, (cf. C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austrieci* I, p. 637). Așadar contele Königsberg a trecut Loviștea sub autoritatea Administrației, care avea să pună acolo niște juzi ce vor

chema pe locuitori la munca drumurilor, încredințată și mai departe vameșului amintit. Dar se pune acuma problema utilității acelei uimitoare realizări, care era *Via Carolina*; Contele de Königsberg, deși o admira, nu-i găsea nici un rost strategic, fie în ofensivă, fie în defensivă. Dimpotrivă, putea fi chiar primejdioasă. Pentru o eventuală expediție pornită din Transilvania în Țara Românească, ar fi fost mult mai indicat pasul Buzăului, de unde s-ar putea trece și ocupa puternica mănăstire de la Focșani (!), iar pentru traficul comercial, ca și pentru o eventuală retragere spre Transilvania, ar trebui construit un drum pe valea Jiului ...etc... mutând și capitala de la Craiova la Târgu Jiu. Dar nu erau uitate nici drumurile de comerț pe văile Oltului și Jiului, în legătură și cu valea Cernei pentru înlesnirea traficului de mărfuri, în

folosul negustorilor statului Habsburgic. Textul comentând harta mai stăruie și asupra mănăstirilor, a complexului de la Brâncoveni, a casei Băniei din Craiova, descriind sumar planul lor și posibilitățile de folosire ca locuri fortificate, oferind astfel punctul de plecare pentru studierea lor mai amănunțită de către inginerul militar Weiss. Pentru populație (ocupații, fel de viață, îmbrăcăminte, limbă, credințe etc.), deplângând rărirea ei din cauza războaielor, se vedește o înțelegere neobișnuită.

Descrierea a fost înaintată la Viena la 30 aprilie 1723 împreună cu un registru al localităților indicate pe hartă, alcătuit de manuscrisul original păstrat în Biblioteca Academiei Române sub cota ms. german 10.

Nina Cristea

LUCIAN GRIGORESCU - UN POSTIMPRESIONIST

Pictorul Lucian Grigorescu s-a născut la Medgidia în 1894 și este apreciat ca fiind cel mai latin dintre pictorii români. A studiat pictura cu G. D. Mirea și Gabriel Popescu între 1912 și 1915 la Academia de Belle Arte din București. După întreruperea cauzată de război, reia studiile în anii 1918- 1920. Își continuă formația artistică la Roma (1921-1923) și Paris (1924), unde frecventează atelierele de la „Grande Chaumière” și „Académie Ranson”, în atelierul lui Roger Bissière. Pe un drum urmat adesea de artiști, începând cu reprezentanții impresionismului, călătorește spre sudul Franței, lucrând, între 1927-1939 la Cassis, fascinat de lumina intensă, de culorile proaspete ale regiunii. Participă la saloanele oficiale din România, la expoziții organizate de „Tinerimea Artistică”, „Grupul nostru”, „Arta” etc. Pictorul, pe care criticul Nicolae Argintescu-Amza îl considera, în monografia ce i-a consacrat-o, „unul dintre cei mai interesanți, mai complecși și mai personali postimpresioniști în cadre mondiale”, rămâne credincios elanurilor sale din tinerețe, dăruindu- se cu o nedisimulată plăcere lucrului în *plein-air* (*Peisaj la Martigne, Mogoșoaia*).

Lucian Grigorescu a fost înainte de toate un pictor al naturii, dar și al naturii umane. Cele mai multe portrete aparțin perioadei târzii a artistului, dar și în tinerețe a realizat unele portrete semnificative. Printre acestea este de menționat „Arlechinul”, aflat în Muzeul Zambaccian. Din tablou se degajă o tristețe care nu este atenuată de îmbrăcămintea colorată a personajului, o lumină de pastel acoperind întreaga imagine, a cărei valoare cromatică este depășită de semnificația umană vibrantă. Trăind cu patetism miracolul inepuizabil al unei naturi exuberante, scăldată de soare, artistul dezvoltă, departe de experiențele de ultimă oră ale Parisului sau altor centre europene, idealurile devenite clasice ale impresionismului. Pe această direcție, resimte și ecouri din creația lui Paul Cézanne, deschizător de noi orizonturi pentru arta secolului al XX-lea. Realitatea este respectată, transfigurată însă de o puternică sensibilitate personală.

Pictorul este influențat de Paul Cézanne, cutreieră lumea cu arta sa și devine cunoscut prin expozițiile pe care le are la Roma sau Helsinki, Paris sau Berlin, Moscova sau Cairo. În anul 1925, pictorul descoperă farmecul orașului francez Cassis sur Mer, fiind prezent la expoziția universală de la Paris, dar și la Dallas, unde este declarat de critici „un mare artist, una dintre cele mai prețioase nestemate ale artei”. În 1938 este invitat să participe la bienala de la Veneția. Se întoarce în țară, iar în timpul celui de al Doilea Război Mondial este reporter militar, realizând pe front un documentar în acuarelă și guașă. Lucian Grigorescu spunea despre orașul

Mangalia (cartier după Vama Veche), guașă vernisată, B.A.R, Cabinetul de Stampe

Vedere la Cassis, tempera, B.A.R., Cabinetul de Stampe

copilăriei lui: „Medgidia era pe atunci un târg care mișuna de turci și tătari, cu portul lor pitoresc. Era o lume simplă, primitivă, care făcea să trăiască peisajul dobrogean, monoton, dar plin de farmec, aproape aspru, dar sonor pentru cine se născuse în mijlocul lui. Dobrogea, cu peisajul ei atât de sobru, cu dealurile ei de sud, m-a urmărit pretutindeni. Oranjul din tablourile mele e un rezultat al nevoii de a ajunge la o nuanță interesantă a roșului dobrogean. Aș putea afirma că am purtat în suflet culoarea ei luminoasă, dar sobră, poezia frustrată a stepei pontice”. Lucian Grigorescu se stinge din viață la 28 octombrie 1965, la

București, lăsând lucrări de valoare din arta postimpresionistă. Acestea se regăsesc în colecțiile Muzeului de Artă al României, în Muzeul Zambaccian, în Muzeul Brukenthal și în Muzeul de Artă din Constanța și Ploiești, dar și în colecțiile Bibliotecii Academiei. Lucian Grigorescu a iubit Dobrogea, Medgidia, Balcicul, ulița dobrogeană, figurile pitorești ale turcilor și ale tătarilor, pe care le-a surprins ca nimeni altul în lucrările sale. Este poate cea mai cunoscută personalitate a orașului.

Cătălina Macovei

TEZAU - Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu

Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 - 062X ISSN-L 2784 - 062X